Yıkılmış Kadın'ı[1] İkinci Cinsiyet[2] ve Müphemlik Ahlakı Üzerinden Yeniden Okumak

1 Beauvoir'ın bu uzun öyküsü, Everest Yayınları tarafından 2021'de yeniden yayımlandı.

2 İkinci Cinsiyet, 2021'de Koç Üniversitesi Yayınları tarafından Gülnur Acar Savran'ın çevirisiyle yeniden yayımlandı. Beauvoir için "Sexe"in doğal olanla toplumsal olanın diyalektik birliğini ifade etmesi, Le Deuxime Sexe'de anlatılanın da bu birliğin tarihsel oluşum sürecini analiz etmesi nedeniyle kitap "Cins" değil "Cinsiyet" olarak çevrildi. Aynı nedenlerle, bu yazıda da eser "İkinci Cinsiyet" ismiyle anılmaktadır.

Duygu Onay Coker
TED Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5705-8359
duygu.coker@tedu.edu.tr

Öz

Bu yazıda Simone de Beauvoir'ın Yıkılmış Kadın adlı uzun öyküsü, filozofun temel iki eseri olan İkinci Cinsiyet ve Müphemlik Ahlakı üzerinden yeniden okunmaktadır. Bunun sebebi, öyküdeki içkinliğine yazgılı görünen fedakâr eş/anne "Monique"in kendi günlük anlatısı üzerinden yıkıma doğru ilerleyen hikâyesinin, aslında bir umut ve öznelleşme öyküsü olduğunu açığa çıkarmaktır. Zira öykü kendi başına kapalı bir metin olma özelliği gösterdiğinden, kadının başarısızlığını vurguladığı iddiasıyla yazıldığı dönemde bile yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Söz konusu yeniden okuma için bu araştırma bir yandan Beauvoir felsefesinin özgürlük, otantiklik, öznellik, aşkınlık gibi varoluşçu temellerini ortaya koymaya, öte yandan öyküde geçen ev, heykel, arkadaş, ölüm, imge gibi metaforlar üzerinden öykünün Beauvoiryan satır aralarını okumaya çalışacak; yazıldığı dönemden bu yana "kadın"dan yana değişmeyen ataerkil yapının izlerini Beauvoir felsefesi dolayımıyla sürerken, aslında bu uzun öykünün nasıl bir "umut, yeniden öznelliğini kazanma, sorumluluk alarak aşkınlığını yaşamaya atılma" hikâyesi olduğunu açığa çıkarmaya çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Simone de Beauvoir, Yıkılmış Kadın, özgürlük, aşkınlık, evlilik

• • • • •

Geliş tarihi: 5 Ocak 2023 • Kabul tarihi: 5 Mayıs 2023

Reinterpreting the Women Destroyed through the perspective of the Second Sex and the Ethics of Ambiguity

Duygu Onay Coker
TED University
ORCID: 0000-0001-5705-8359
duygu.coker@tedu.edu.tr

Abstract

In this article, Simone de Beauvoir's story The Woman Destroyed is reread through the philosopher's two main works, the Second Sex and Ethics of Ambiguity. The reason for this is to reveal that the story of "Monique", a self-sacrificing wife/mother, who seemed to be destined for her immanence, is a story of hope and subjectification, which progresses towards destruction through her daily narrative. Because this feature of the text is closed and has been subjected to intense criticism, even at the time it was written with the claim that it emphasized the failure of women. For this rereading, this research struggles to reveal the existential foundations of Beauvoir such as freedom, authenticity, subjectivity, and transcendence, while it reads the Beauvoirian concepts of the story through metaphors such as home, sculpture, death, and image. While tracing through Beauvoir's philosophy about the patriarchal structure, which has not changed in favor of women, this study reveals that "The Woman Destroyed" is a "hope, subjectivity, taking responsibility and transcendence".

Anahtar Kelimeler: Simone de Beauvoir, The Woman Destroyed, freedom, transcendence, marriage

• • • • •

http://federgi.ankara.edu.tr

Arrival date: 5 January 2023 • Arrival date: 5 May 2023

Giriş

La femme rompue, Türkçedeki ismiyle *Yıkılmış Kadın*, 1968 yılında, *Erginlik Çağı* ve *Monolog* adlı öykülerle birlikte basılmadan evvel, Elle Dergisi'nde yayımlanır. Okuyucu ile bu ilk buluşma, filozofun kız kardeşi Henriette de Beauvoir[1] tarafından resimlenir. Böylece öykünün baş karakteri Monique'in "ataerkil düzeni idealize etmiş", kızlarını fedakarlıkla yetiştirmiş, ev düzenini önemseyen, mesleğini bırakıp hayatını ailesine adamış ancak kocasının başka bir kadınla birlikte olmaya başlaması üzerine çöküşe giden yedi ay sürecek öyküsü, bir "günlük" formatında ilk kez okuyucu ile buluşur. Öyküyü *İkinci Cinsiyet*'in ikinci bölümünün yaşamdaki karşılığı olarak görenler, olumlu karşılayanlar kadar (Martin 2019), eleştirenler de olur. Örneğin, Le Figaro'dan, dönemin ünlü gazetecilerinden ve edebiyatçılardan oluşan, Pivot ve Piatier'in (1967) de aralarında olduğu bir grup, metnin "aptal küçük kızlara göre" olduğunu yazarlar. Öyküyü "hafif bir aşk, kadının başarısızlığına dair yazılmış romantik bir gecekondu kitabı" olmakla suçlarlar. Ardından da öykünün, burjuva yayın organı olarak algılanan ve Beauvoir'ın hayat görüşüne uymayan 'Elle' dergisinde yayımlanmış olması eleştiri konusu olur.[2] Beauvoir ilk kez

1 Elle'de adı Helene de Beauvoir olarak geçmektedir.

2 "Elle'e yazıyorsunuz. Bir zamanlar çok talepkâr, çok uzlaşmaz olan siz, metninizin

1963'te yayımlanan *Force of Circumstance* adlı yapıtında, eleştirilerle ilgili olarak "Fransa'da kadın yazar olmak, sizi dövebilmek için elinize sopa tutuşturmalarına benzer" ifadesini kullanacaktır (367).

Eleştiriler, filozofun baskılanmış kadının yaşam koşullarını incelikle kurgularken tek tek kadınların yaşamlarına nasıl dokunduğunu gölgeleyemediği gibi, okurların Beauvoir'a görüşlerini bildirmelerini de engelleyemez. Beauvoir'a mektup yağar: "Metnindeki hiçbir şeyi değiştiremem ne virgül ne kelime, sadece iki çocuk ekleyeceğim", "Artık yalnız değilim, sen oradasın", "Seni tanıma şerefine erişmiş olsaydım ve sen hayatımı yazsaydın, beklentilerin ötesinde bir başarı elde ederdin" (Martin ve Rouch 2020).

Bu mektuplar Martin ve Rouch'a göre (a.g.e.), edebi elitist eleştiri ile sıradan kadınların kaygıları arasındaki büyük uçuruma işaret eder. Filozof kadınlardan aldığı mektupların kendisine her zaman yol gösterdiğini belirtecek ve anılarının son cildi *Tout Compte Fait*'de (1972), kadınların özel hayatlarını anlamamızı sağlayan bu mektuplar için "Kırklı yaşlarını süren ve kocaları başka kadınlarla birlikte olan kadınların sırlarını dinlemiştim. Onların karanlığını göstermeye karar verdim." diyecektir (141).

"Tüm zamanların" Yıkılmış Kadını

Öykü, 1967-68 yıllarında Fransız kadınlar özel olanın politik hale gelmesi için mücadele verirken yayımlanmıştır. Elbette kadınlar o dönemden itibaren kürtaj hakkından doğum kontrolüne, zorlu şartlarda sonuna dek verdikleri mücadelelerinin bir kısmının karşılığını almışlardır. Direnç ve mücadele sonucu geç de olsa elde edilebilen hakların, *Yıkılmış Kadın*'ın tozlu raflarda kalmasına neden olması ya da öykünün "kadınların başarısızlığını anlattığı bir metin" olması mümkün değildir. Zira öykü, ataerkiye kıstırılmış, süper özellikleri olmayan kadınların, başarısızlıklarını umutsuzlukla göstermek yerine farklı bir amaç taşır. Filozof, felsefesinin temel taşını oluşturan özne durumuna gelmenin, kendini kurmanın, özgürlüğünü elde etmenin kadın için nasıl engellendiğini; kadının günlük yaşantısındaki bastırılmışlığı, indirgenmişliği, bağımlı kılınmışlığı her cümle arasına incelikle yerleştirmiştir. Öykünün bugün bu denli değerli olmasının sebebi, filozofun tarihsel olarak kadının nasıl ikincilleştirildiğini detaylarıyla açık ettiği patriyarkanın temel işleyiş düzeninde, öykünün yazıldığı altmış seneden fazla zamandır değişiklik olmamasından kaynaklanır. Ayrıca Beauvoir burada tarihsiz/sınıfsız bir kadın kurgula-

---

kaba bir pembe dizi gibi kesilmesini, saçmalıklar arasında yayınlanmasını kabul ediyorsunuz. Demek ki kendini beğenmiş ve züppe bir yayın organına yapıtınızı satmayı onunla anlaşmayı kabul ediyorsunuz" (Pivot ve Piatier 1967, 29).

mamıştır. Öykü, Fransız orta-üst sınıfından bir doktorla evli olan iki çocuk annesi bir kadın üzerinden anlatılırken, söz konusu kültüre ve sınıfa kapanmaz, aksine kadınlığın durumunun açık edildiği bir metin olarak parlar. Aksu Bora'nın ifadesiyle "Bütün kadınların aynı biçimde ezilmemesine karşın, kadının bir cins olarak ortaklığının ezilme üzerine kurulu oluşu ve bunun politik bir kategori olarak negatif bir ortaklığı imlemesi" gibi (2002, 58). Halen, *İkinci Cinsiyet*'te ifade edildiği gibi kadın madun ve ikincildir. Kadının üzerine çökmüş olan lanet, varoluşunun anlamının bile kendi elinde olmamasıdır (Beauvoir 2021-2a, 192). Öyküdeki Monique de kendi anlamını kocasının ona verdiği anlam, toplumun aileye atfettiği değer üzerinden kurmuştur. Değişen pek bir şey yoktur. Beauvoir'a göre, kadın her şeye ve herkese bağımlı olduğundan ancak tümüyle içsel, soyut bir özgürlüğü tadabilir. Özgürlüğü bu yönde ise hazır ilkeleri reddetmesi, yargılaması ve sorgulaması nasıl gerçekleşebilir? (a.g.e., 219). İşte öykü tam bu noktada okuru yakalar.

Eserin inceliği, yıllarla değer yitirmeden yeniden tartışmalara açılması gerekliliği burada bitmez. Bir edebi eser olarak *Yıkılmış Kadın* Sema Kaygusuz'un "Kadın Yazısı Festivali"nde (2018) yaptığı "Edebiyatın Kuşkusu" başlıklı konuşmasında belirttiği gibi, bizim eseri içimize alışımızla ve bizde bir sızı olarak kalacak olan tortuyla yaşamaya devam eder. Bizler metni içimize alıp farklılıklarımız içinde Monique'in durumunu yaşamaya devam ettikçe bu sızı hiç dinmez. Çünkü soyut bir kadınlık özü sebebiyle değil, toplumsal kurgu nedeniyle "kadının bedenini kemiren büyük ölçüde kadın olmanın verdiği kaygıdır" (Beauvoir, 2021-2a, 69) ve kadın olarak her birimizin yazgılı olduğu "anlamı dışarda arıyor oluşumuz" meselesidir.

Yoldaş Bir Metni Yeniden Okumak

Bu çalışma, seçimini başka bir kadınla birlikte olan kocasının dönmesini beklemek, bunun için çabalamak, sırdaşlar edinerek kaçmak istemediği hapishanesini arkadaşlarının yardımıyla sağlamlaştırmak yönünde yapan bir kadının, öykünün kurgusu içinde önce eş olma ve annelik durumunu idealize edişi, ardından bu ideali kaybettiği duygusuyla sarsılmaya başlamasını ve sonunda kendisiyle kalışını Beauvoircı bir yeniden okuma ile ele alır. Uzun öykü, Beauvoir'ın felsefesinin özünü oluşturan özgürlük, aşkınlık ve kendini kurma deneyimlerini açıkça koyutlamadığından ve sonu açık bırakıldığından, Beauvoir felsefesi ile buluşmamış okur için özellikle ilk yayımlandığı dönemde fazlasıyla eleştirilmiş ve kadının çöküşü sorunsallaştırılmıştır. Öykünün yapısı, ilk bakışta, Le Figaro'daki yazarlar gibi, kadına dair umutsuzluk/çöküş öyküsü olarak anlaşılmaya ve bu anlamda Beauvoir'ı eleştirmeye müsaittir. İşte bu çalışmanın amaçlarından birisi yeniden bir okuma ile öykünün, kadının yazgısını, "kadın-

lık kusurları" edinmeye neden olan toplumsal süreçle birlikte ele alarak, aslında oldukça eleştirel ve feminist temellerini açığa çıkarmaktır. Bu nedenle çalışma, filozofun iki temel eseri sayılan *İkinci Cinsiyet* ve *Müphemlik Ahlakı Üzerine* ile yeniden okunurken, her iki eserin öyküdeki izleri ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır. Bir diğer amaç, öykünün kadınlık özüne değil, ataerkil yapının kadının günlük pratikleri üzerinde nasıl incelikli işlediğine dair edebi bir örnek olduğunu ortaya koymaktır. Zeynep Direk'in ifade ettiği bağlamda öykünün bir direniş olduğu zira "bir hayatta kalabilme mücadelesi, bir oluş, bir yaşam savunusu (2021, 276) olduğu iddia edilecek, öykünün açık bırakılan sonu Beauvoircı bağlamda anlamlandırılacaktır. Neticede bu araştırma, öykünün, Sara Ahmed'in, belirttiği üzere "feministin hayatta kalma mücadelesi için gerekli araçlar olarak yoldaş metinler ve feminist klasikler"den (2018, 34) biri olduğu iddiasındadır.

Fransızca ve İngilizce literatürde sınırlı sayıda araştırma, öyküyü kitaptaki diğer iki öyküyle birlikte, genel bağlamda ele almış, filozofun felsefi argümanları eşliğinde okumamıştır.[3] Türkçe çalışmalar, Beauvoir'ın varoluşçuluğu ve etiği üzerinden ilerlemiştir.[4] Bu araştırmanın ise literatüre yapmayı umduğu küçük katkı, patriyarkanın kadının günlük pratikleri üzerindeki ince işleyişini, dolayısıyla öykünün feminist/eleştirel yapısını açığa çıkarmak için Beauvoiryan düşünceyi izlemek, kadının kendini ne ise o yapma sürecini Monique bağlamında görünür kılmaktır.

Sıradan Kadınların Yazarı

3 Uluslararası literatürde Yıkılmış Kadın'a ilişkin olarak yapılan ve kadın yazınına ilişkin çalışmalar: Martin, Tiphaine et Rouch Marine, "En chemin avec 'La femme rompue'", Avril 4, 2020.; Alp, E Aksoy. "La récriture au féminin: La Femme rompue de Simone de Beauvoir et La Femme gelée d'Annie Ernaux", Litera 32, no. 1(2022): 457-475.; Dow, Suzanne, "Simone de Beauvoir's "La femme rompue: Reception and Deception", Modern Language Review 100, no. 3 (2005): 632-644.; Myintoo, Teresa. "Mistriss Henley" De Madame De Charrıère Et "La Femme Rompue De Simone De Beauvoir", Simone de Beauvoir Studies 10, (1993): 49-54.; Londe, Suzanne. "La Femme Rompue Est Rompue; Elle N'est Pas Detruite", Simone de Beauvoir Studies, 27 (2010-2011): 32-37. Psikanaliz bağlamındaki çalışmalar: Londe, Suzanne. "Une Perspectıve Psychanalytique De La Femme Rompue Et Du Journal Intıme", Beyond the Centanary 25, (2008-2009): 31-37.

4 Türkçe literatürde Beauvoir'un Etik Düşünesine ilişkin çalışmalar: Bayoğlu Kına, Filiz. "Simone de Beauvoir'ın Etiği Üzerine" FLSF 29, (2020): 163-179.; Coşkuner, Ceylan. "Simone de Beauvoir'ın Özgürlük Anlayışı" (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi) 2013., Zafer Esenyel, Zeynep. "Özgürlüğü Özgür Bırakmak: Simone de Beauvoir'ın Varoluşçu Etiği Üzerine", Felsefi Düşün 12, no. 1 (2019): 236-258., Feminist düşüncesi üzerine çalışmalar: Koç, Emel. "Simone de Beauvoir'ın İkinci Cins'i: Öteki Olarak Kadın" SOBİDER 2, no. 4 (2015): 1-17.; Baydaroğlu, Filiz. "Simone de Beauvoir: Öteki Olarak Kadın", Kaygı 15, (2010): 71-78.; Çağatay, Nurbanu. "Kadının Suç Ortaklığında Heidegger ve Beauvoir'ı Birlikte Okumak" Erciyes Akademi 35, no. 4 (2021): 1605-1624., Yıldırım, Sait. "Feminist Çalışmalarda Kadın Deneyimlerinin Örneği" Anemon 7, no. 1 (2019):145-150.

1965 yılında Paris Review'a verdiği bir röportajda, filozofa, neden hiçbir zaman tam ve özgür bir kadın karakter yaratmamış olduğu sorulduğunda, yanıtı şöyle olur: "Kadınları oldukları gibi alıyorum, olmaları gerektiği gibi değil" (Gobeil, The Art of Fiction). *Yıkılmış Kadın*'da başkarakter Monique, Beauvoircı anlamda olması gereken, aşkınlığını ve özgürlüğünü yaşayan bir kadın değildir. Mesleğini bırakmış, ev işlerini yeniden üreterek kendini doğrulamaya çalışan, görevi addettiği ailesinin giyim kuşamından yeme içme ve bakımına dek göz kulak olan ve kendisini ancak bir etkinlik olarak gerçekleştiren bir kadındır. Beauvoir, *İkinci Cinsiyet'*de bir kadının bu nedenle içkinliğinden çıkamadığını ve kendisini tekil olarak olumlayamadığını belirtilir (2021-2a, 182). Kırk dört yaşına geldiğinde, Monique, kocasının başka bir kadınla birlikte olmaya başladığını öğrenir. Günlüğündeki tekdüze günler böylece sona erer ve "kendi imgesini" kaybetmeye giden bir süreç başlamış olur. "Ona (kendi imgeme) sık sık bakmazdım ama geri planda oradaydı. Maurice'in (kocası) çizdiği şekilde dururdu. (…) sevdiklerine kendini tutkuyla adayan ve onları mutlu eden bir kadın." (2022a, 221). Bu incelikli kadın aslında hep geri planda tuttuğu imgesinin, kocası tarafından çizildiğini bilir, kendisini ve ailesini onun gözünden görür. Bu nedenle kocası ile olan ilişkilerinin tamamen bitme noktasına geldiği ana dek, öykü Monique'in kendi imgesini, değerlerini ve hayatını sorgulama sürecini anlatır.

Beauvoir, okurun, Monique'in kendi duyguları üzerinden kurguyu takip edebildiği bu eserde, başından sonuna kolaya kaçmadan, yitirme-sahip olma çelişkisini yüksek bir gerilim noktasında okuyucuya aktarır. Bu, Jale Parla'nın "Kadın Eleştirisi Neyi Gerçekleştirdi?" başlıklı yazısında, bir edebi eserde olması gereken niteliklerden biridir (2021, 15). Kocası (ve bir metafor olarak eş olma durumu) ile birlikte aile kavramını, burjuva değerlerini, evin anlamını; kendini adama, fedakârlık, vefakarlık hislerini; şimdiye dek güvencesi verilmiş gibi hissettiği aşkını, yitirme ve sahip olmanın hiç bitmeyen geriliminde takip eder okur.

Monique, günlüğüne yazdığı bu süre boyunca dört kez ölümden söz açar. Ancak Monique'in hiçbir zaman bunu düşünmemiş olduğunu özenle vurgular Beauvoir.[5] Zira bu makale, kocası yüzünden Monique'in

5 "Kendi kendime diyorum ki 'bir tek ölümün çaresi yok, beni terk etse, iyileşirim'" (2022a, 180).
"Bundan ölmeyecektim, en acısı da buydu" (a.g.e., 125).
"Kendimi öldüreceğimi düşünmedin herhalde" (a.g.e., 126).
" (…) belki kendimi öldürmemden korkuyor -bu ihtimal dışı- ölmek istemiyorum…"(a.g.e., 205).
"Hiçliğin içerisinde biraz daha ilerlemek, dönüşü olmayan o noktaya gitmek kolay. İhtiyacım olan şey çekmecemde. Ama istemiyorum, istemiyorum! Kırk dört yaşındayım, ölmek için çok erken, bu haksızlık… Ölmek istemiyorum" (a.g.e., 106).
"Onsuz yaşayamam, kendimi öldürmek istemiyorum, peki ne yapacağım o halde?" (a.g.e., 208).

hiçbir zaman ölmeyi düşünmemiş olmasını, bunun yerine durumun Monique'in deyimiyle "sonuna kadar batıp", ardından varoluşçu bir bağlamda "kendini yeniden kurmak" olarak kavranabileceğini esas alır. Çünkü öykü bittiği için Monique'i yalnızlığıyla bırakır okur. Onun yeniden kendisini nasıl kuracağı, nasıl sorumluluk alıp özgür seçimler yapacağı, ancak Beauvoir'ın felsefi metinlerinin ışığında incelikli bir okumanın ardından kendini gösterir.

Okur, Monique'in ölmeyeceğini bilir ama Beauvoir, öykünün sonunda okuru bir sürprizle ya da röportajında belirttiği gibi, hiçbir zaman yaratmadığı, süper güçlere sahip bir kadınla şaşırtmaz. Okuru iki şey bekler: Korkularıyla karşılaşan Monique ve kendisini dehşetli bir yalnızlık içinde bulan kadının kendini yeniden kurmasına dair Beauvoir felsefesi ışığında gerçekleşecek derin düşünüş. Bu düşünüş gereğince, bu araştırma öyküyü *İkinci Cinsiyet* (2021) ve *Müphemlik Ahlakı Üzerine* (2022) ışığında yeniden okur.

İkinci Cinsiyet ve Müphemlik Ahlakı Üzerine

Simone de Beauvoir, *İkinci Cinsiyet* adlı yapıtında kadınlık durumunun tarihsel, sınıfsal, kültürel, biyolojik analizini yaparken, küçük kızın ve oğlanın yazgısını da açık eder: Oğlan içindeki müthiş gücü dinleyip bisiklete binip ağaca tırmanır. Bunlar hız ve yüksekliğin toplumsal bağlamlarına gönderme yapıp olumlanırken, oğlan da keyif çığlıkları atar. Öte yandan, küçük kız içinde hissettiği benzer gücü bastırmak, nedense hep rahatsız olan cicili elbiseleriyle uslu oturmak, hanımefendiliğin gereklerini hatırlamak, içindeki doğada koşma ve tırmanma isteğini yok saymak zorunda kalacak ve edilginliğe yazgılı kılınacaktır (2021-1a, 9-39). Virgina Woolf'un "Shakespare'in yetenekli kız kardeşi Judith" nüktesinde olduğu gibi.[6] Bu fark aile içinde, çocuklar arasında da fazlasıyla hissedilir. Ne yazık ki hemen hepimizin içinden geçtiğimiz için çok iyi bildiğimiz senaryo küçük kızın karşısına hayatı boyunca farklı formlarda çıkar. Sınıfsal farklılıklar göstermesine karşın küçük kız ve oğlanın durumu çok değişkenlik göstermeyecektir. Örneğin, keşfetmek için radyoyu söken erkek kardeşe ne denli zeki olduğu söylenirken küçük kız bulaşıkları bitirmek zorunda olacak ya da küçük oğlan dışarda çalışıp para kazandığı için övülürken küçük kız bütün gün kardeşlerine bakmış ama ücretsiz emeği değer

6 Woolf, Kendine Ait Bir Oda adlı eserinde, Shakespeare'in Judith adında yetenekli bir kız kardeşi olduğuna dair ironik bir yapı kurgular: Shakespeare, ortaokula gider, gramer ve mantığın kuralarını öğrenir, yaramazdır, keyfince yaşar, yazar, sofralara davet edilir. Öte yandan en az onun kadar maceraperest kız kardeşi bırakın dünyayı görmeyi, en temel derslerden mahrum bırakılır. Eline bir kitap aldığında, ailesi, çorapları yamamasını, yanmaması için yahniye bakmasını ve kitaplarla oynamamasını söyler. Zira bir kadının hayatının hangi koşullar altında geçeceğini bilen ve kızlarını seven düzgün insanlardır (2012, 53).

görememiş olacaktır. Tanrıöver'in belirttiği üzere medyada dahi "çalışan çocuklar" kaportacı oğlan çocuklarının fotoğrafına gönderme yapar. Bir azınlık dışında, ülkemizdeki kız çocukları, tartışmasız ücretsiz ev işçisi konumundadır" (2012, 163). Genç kızın okumaya başlamasıyla birlikte ise, kadın yazını ona, büyük fedakârlıklar sonucu tanrıya/erkeğine/kocasına kavuşacağı, sabırlı olması ama öncelikle mağdur olup acı çekmesi gerektiğini öğretecektir.

Kuşkusuz genç kadının acılar ve fedakârlıklar sonucu "erkeğine" kavuşması, verilebilecek bir güvence kapsamında da değildir. Bu uzun öykünün merkezindeki Monique'e olduğu gibi. Bunun izleri *İkinci Cinsiyet*'te sürüldüğünde, kadının/evliliğin, erkeğin yaşamının merkezinde bulunmadığı ortaya çıkar. Erkek, mesleğinde ve yaşamında ilerler, yayılır. Sıkılınca demir atmak ister, yuva kurar. Öte yandan kadın için aynı durum söz konusu değildir. Öncelikle, kendisini tanır ve seçerken, kendisi için değil, onu tanımlayan erkek için var olur. "Erkek-için varlık" kadının somut koşullarını belirler (Beauvoir 2021-1a, 173). Bu durum Monique için şöyle dile gelir "Maurice sanki tenime işlemiş gibi geliyordu, Collette'in kızım oluşu gibi geri döndürülemez biçimde o da benim kocamdı. Aramızdaki bağ unutulabilir, bozulabilir ama asla yok olamazdı" (2022a, 202). Monique, Maurice'in varlığını hep yanında, cebinde hissetmiştir (a.g.e., 219). Zira *İkinci Cinsiyet*'te belirtildiği üzere, bir kadın olarak ne gelecek ne evren üzerinde hiçbir doğrudan etkisi olamayacağı ona öğretilmiştir. Bu nedenle topluluğa doğru kendi ötesine geçmesi, kocasının aracılığıyladır. Evlilik onurlu bir kariyerdir. Kadının toplumsal saygınlığa erişmesinde, kendini anne/eş olarak gerçekleştirmesinde rol oynar (2a, 66). Monique bunun bir örneğidir.

Müphemlik Ahlakı Üzerine (*MAÜ*) adlı eserinde ise Beauvoir, varoluşçuluğun temelinde bulunan "özgürlük" ve "ahlak" üzerine derin bir sorgulama yapar. Bu eserin *Yıkılmış Kadın* ile bağlantısı ise, kendisi için olamayan, aşkınlığı ketlenen ve indirgenen kadının, en sonunda öznelliğini kabul etmesiyle özgürlüğü ve ahlaki seçiminin serbestliğiyle yüz yüze kalması üzerinden kurulur (2022b, 41). Zira *Müphemlik Ahlakı Üzerine,* kendini kuran öznenin ahlaki, özgür seçimleri üzerinde duran bir metindir.

Müphem, anlamın sabitlenememesini ve durmaksızın yenilenmesini imler (Beauvoir 2022b, 80). İnsanın kendini gerçekleştirebilmek için, varlığının müphemliğini gidermeye kalkışmaması; özgün bir şekilde var olmanın ve aşkınlığın kendiliğinden devinimini yadsımaması; onun içinde kaybolmayı kabul etmesi gerekir (a.g.e., 21). Çünkü ahlak dünyasını ancak böyle kurabilir. Ahlak dünyası, hazır verili ve insanın yabancısı olup, dışardan erişmeye çalışacağı bir dünya değildir (a.g.e., 22-25). So-

rumlulukla, özgürlük hissiyle seçimler yapılarak kurulacak bir dünyadır. Filozofa göre, özgürlük, tüm anlam ve değerlerin doğduğu kaynak olarak varoluşun her türlü gerekçelendirilmesinin asıl şartıdır (2022b, 29). Özgür olmayı istememe durumu, tembellik şaşkınlık ya da sabırsızlık haliyle sürekli seçim yapmanın ağırlığını üstlenmeme durumu olarak açıklanabilir (2022b, 31). Demek ki burada mesele, Tanrının değil, kendi kendinin gözünde haklı olmaktır. Zira Tanrının olmayışı her şeyin serbestini getirmez. Affedecek Tanrı ortadan kalkınca ödenecek kefaretin niteliği söz konusu olur. İnsanın dünyaya bırakıverilmişliğinin sorumluluğunu ve edimlerini yüklenmesini gerektirir. Dolayısıyla "Ahlaklı olmak istemek ile özgür olmak istemek tek ve aynıdır" (Beauvoir, 2022b, 30). İşte Monique'in de sonunda yalnızlığı ve özgürlüğüyle baş başa kalışı ve seçimlerinin sorumluluğunu almak zorunda olması durumu, onun için tüm anlam ve değerlerinin doğduğu kaynak olarak varoluşunu gerekçelendirecek temel şarttır.

İnsan Özgür Olmaya Mahkûmdur

Beauvoir, varoluşçu bir filozoftur. *İkinci Cinsiyet*'te analiz ettiği kadınlık durumuna ve eşitsizliklere çözüm bulmak için, *Müphemlik Ahlakı Üzerine*'de Varoluşçu bir bakış ortaya koyar: "Yaşamını gerekçelendirmek peşinde olan insan, her şeyden önce ve kesinlikle özgürlüğün kendisini istemelidir" (2022b, 29). Beauvoir'ın temel aldığı Varoluşçuluk, yaşam boyu entelektüel ve duygusal bir birliktelik sürdürdüğü erkek filozof[7] Jean Paul Sartre tarafından şöyle koyutlanır: "İnsan doğası diye bir şey yoktur. İnsan kendisini nasıl yapıyorsa öyledir. Varlığın temel seçmesi olan bu tasarıyla önce kendisini belirler, sonra gidişatın bütünü içinde ortaya çıkar" (2009, 102). Başka bir ifadeyle, önce insanın varolduğunu, bir geleceğe doğru atıldığını, bu atılışın bilincine varan bir varlık olarak ortaya çıktığını söyler Sartre, *Varoluşçuluk* adlı eserinde (a.g.e., 40-41) ve ekler: "Özgürsünüz, onun için kendiniz seçin, yolunuzu kendiniz bulun. Hiçbir genel ahlak, size yapacağınız şeyi söyleyemez. Buna ancak siz karar vereceksiniz" (a.g.e., 52). Bu özgürlük durumu kaygı veren bir durumdur zira insanı bütün seçimlerinden sorumlu kılar. Bu nedenle, Sartre'a göre insan kendini bulmalı, özünü elde etmeli ve şuna inanmalıdır: "Hiçbir şey (…) kişiyi kendinden, benliğinden kurtaramaz" (a.g.e., 76). Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine*'de, özgürlüğün verdiği bu kaygıyı konu ederek, sadece alt insanın olumluya doğru bu otantik dönüşten kaçındığını belirtir (2022b, 47). Çünkü insan dünyada bir mevcudiyet olarak kendine ilişkin

7 Ahu Antmen'e atıfla, bu çalışmada, erkekler, mesleklerinin önüne erkek sıfatı getirilerek anılacaklardır. Antmen, 12 Mayıs 2022'de Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde gerçekleştirilen "Toplumsal Cinsiyet ve Sanat" başlıklı konferansta, mesleklerin önünde getirilen "kadın" kullanımını eleştirdi. Aynı bağlamda, Beavouir, İkinci Cinsiyet'de, kadın olarak daima beyanda bulunması gerektiğini; ancak bunun erkekler için geçerli olmadığını, zaten erkek olduğunun kendiliğinden belli olduğunu söyler.

yaptığı bir tercihtir (a.g.e., 69).

Beauvoir, kendisini ne ise o yapan insan bağlamında, insan varoluşunun hem içkinlik hem aşkınlık olduğunu ve bütün canlı devinimlerin bu iki uğrağı içerdiğini belirtir (2021-2a, 156). Zeynep Direk'e göre bu koyutlama kadının da erkek gibi insan olması sebebiyle, ontolojik düzlemde insanın varlığı nasıl açıklanıyor ise kadının da varlığının öyle açıklanabilmesini gerektirir ve Beauvoir'ın sorusunu yineler: "İnsan varlığı nedir peki? Direk'e göre Beauvoir'ın felsefesinden gelen cevaplar: "Aşkınlık!". "Özerk bir özgürlük". "İnsanın içinde yaşadığı durumu aşma kapasitesi". "Evin dışına çıkmak, kendinin dışına çıkmak". "Elbette tekrar geri dönmek için. Kendi merkezine, içkinliğine dönme ihtiyacı için" (2021-1a, 15). Çünkü aşkınlık, varoluşçulara göre varlığımızın nesneleştirilemeyen, durağan olmayan, bir kimliğin içine sığdırılamayan, devinim halinde olan hareketidir, dünya kurma gücüne sahip yaratıcılığıdır. Özgürlük de bu yaratıcılığın tezahürüdür. İşte, kadının aşkınlığını yadsıyan ve onu içkinliğe, başkalarına adanmaya yazgılı kılan, doğal sandığı, aslında meşrulaştırılmış koşullardır. Filozofa göre ev işleri kadını içkinliğe iter, üretmesini engeller (2021-1a, 93). Erkek ise kadını bağımlılık içinde tutmayı yararlı bulur. "Başka"[8] yani kadın kendisini olumlama çabasına giren "özne", yani erkek için gereklidir. Kendisine ancak böyle kavuşur (a.g.e., 177).

Bu durum öyküdeki Monique ve kocası için pek çok kez açığa çıkar. En belirgin olanlardan biri, Maurice'in doktorluk kariyerini bırakması, ara vermesi gibi bir durum söz konusu olmamasına karşın, Monique'in kocası için kolaylıkla kariyerini bırakmış olmasıdır. Bunu fedakârlık addetmiştir. " (…) kendime bir kariyer inşa etmekten vazgeçtim" (Beauvoir 2022a, 181). *İkinci Cinsiyet*, erkeğin kendisini nesne konumuna indirgeyen bu tür çabaları hakaret addettiği, hatta buna şiddet uygulamaya hazır olduğunu yazar. Zira erkek başkasının kendisini aşmasına izin vermez. Kendine, tutkularına, istencine yapışır (2a, 67). Öte yandan Monique'in örneğinde olduğu gibi, bu durum kadın için sadece fedakârlık anlamı taşır. Aslında kendisini özne, aşkınlık, mutlak olarak hisseden birey için, verili özünün aşağı konumda olduğunu keşfetmek garip bir deneyimdir. Beauvoir bunun, her zaman "küçük kızın" başına gelen bir şey olduğunu söyler. Onun ait olduğu her alan her yandan erkek evreniyle kuşatılmıştır (a.g.e., 39). Monique bu anlamda yalnız değildir. Pek çok kadın gibi bu durumu olağan kabul etmiş, kendi aşkınlığından vazgeçmiş, içkinliğe

8 İkinci Cinsiyet'in temel argümanlarından bir tanesi kadının mutlak "başka" olduğudur. Kadın "erkeğe göre", "erkek için"dir. Erkek özne, kadın ise özsel olmayandır. Beauvoir burada söz konusu "başka"lığın tarihsel toplumsal temellendirmesini yapar (2021). Zeynep Direk ise başkalığın ötekileştirildiğini ve özneye/erkeğe tabii kılınan bir söyleme indirgendiğini belirtir (2021, 18).

yazgılı olduğunu kabullenmiştir.

Monique

İnsan bu denli başkaları için yaşadığında,

bu yoldan dönmesi, kendi için yaşaması biraz zor.

Monique (Beauvoir 2022a, 135).

Kendisini kocasına ve ailesine adamış, evliliği dolayımıyla entelektüel bir hayatı olan ve zaman zaman sergilere, sinemaya giden Monique, günün birinde kocasının başka bir kadınla birlikte olduğunu öğrenir.[9] "İşte kendimi kırk dört yaşında, elleri bomboş, işsiz güçsüz, hayatta senden başka derdi olmayan biri olarak buluverdim" (2022a, 191) der kocasına. Başarılı ve gösterişli bir avukat olan Noelle ile birlikte olmaya başlayan kocasını "yeniden kazanmak" için hoşgörülü ve sevgi dolu görünmeye, evinin düzenini korumaya çalışır. Fedakârlığın, eve ve sevdiklerine hizmet etmenin, hayatlarını kolaylaştırmanın kendisi için önemini vurgular: "Herhangi bir işte çalışmaya katlanamayışımın temel nedenlerinden biri, bana ihtiyacı olan insanların tam anlamıyla emrine amade olamazsam bunun beni gerecek olması" (a.g.e., 119). O, "ayda yüz bin frank için günü evden ve çocuklardan uzakta geçirmekte hiçbir mana görememiş" (a.g.e., 191) bir kadındır. Mesleğini bırakmayı tercih etmesi ona göre bir erdemdir ve Noelle gibi bir kadının, kocası tarafından çekici bulunmasını kavramakta zorlanır. *İkinci Cinsiyet* bunu, evdeki kadının edilgenliğe yazgılı oluşu; kendi istekleri ve aşkınlığını gerçekleştiren diğer kadının erkek tarafından çekici bulunması (2021-2a, 70) olarak açıklar. Maurice de Noelle ile ilgili konuşurken, Monique'e şöyle söyler: "(Noelle'in) Senin de hoşuna gideceğini düşündüğüm bir özelliği var. Yaptığı işe kendini tamamen verme şekli" (2022a, 189).

Buraya dek kendisini Monique ile özdeşleştiren okur için burada Beauvoircı bir kıvılcım çakar: Başarılı bir avukat ve kendini yaptığı işte kaybeden bir kadındır Noelle. Kendini gerçekleştirmektedir. Bu nokta filozofun her iki eserinin de düşünsel patikasını temsil eder: Özgürlük ve kendine giden yol. Monique'in ise bambaşka erdemleri vardır. Örneğin kızlarına örnek anne olduğuna inanmaktadır. Ama Noelle için aynı şeyi düşünmez "Noelle'in iyi bir anne olmadığından eminim. Bu kadar katı, bu kadar soğuk bir kadın kızına, benim kızlarıma verdiklerimi veremez" (a.g.e., 167).

9 Beauvoir'ın İkinci Cinsiyet'de ele aldığı bir durumdur bu: Erkek dışarda sevgili edinir, kadın evdeki işleri yeniden üretir (2021-1a, 211).

Monique, günlüğüne yazdığı yedi ay boyunca, anlayışlı olmasını öğütleyen arkadaşlarıyla dertleşir, geçmişin muhasebesini yapar, anneliğinden kocasıyla ilişkisine ve mesleğini bırakmasına dair bir dizi hesaplaşma yaşar. Hiçbirinden pişman olmaz. Ancak kocasının Noelle ile olan ilişkisinin kısa süreli olmayacağını anlamasının ardından kocasıyla yüzleşirken kendi gerçekliği ile karşılaşır: Monique kadının yazgılı kılındığı şeyi yapmış, varoluşunu erkeğin ellerine teslim etmiştir. Kocası ona anlam kazandırmıştır. *İkinci Cinsiyet*'de kadının, alçakgönüllülük olarak kabul edilen bu vazgeçişi karşılığında ödüllendirildiği belirtilir. Erkeğin ona rehberlik ettiği onu koruduğu kökensel yüzüstü bırakılmışlığından kurtulur (2021-2a, 180). Tabii kocasıyla bir aile gibi hissettiği sürece. Oysa artık ayrılık başlamıştır. 16 Aralık Çarşamba günü şunları yazar Monique:

> Bana öyle geliyor ki artık yapacak hiçbir şey yok. Her zaman yapacak bir şeyim olurdu, şimdi ise örgü örmek, yemek yapmak, okumak, plak dinlemek, bunların hepsi bana boş geliyor. Maurice'in aşkı hayatımın her anına bir önem katıyordu. Hayatım bomboş. Nesneler, anlar ve ben (2022a, 196).

Sistem, tüm küçük kızlar gibi, Monique'i de, zamanında sahip olunmaya çağırmış, o da bu çağrıya katılmıştır. *İkinci Cinsiyet*'te belirtildiği üzere, "işbirliği"ni kabul etmiştir (2021-2a, 59). O andan itibaren durumu, derisinin rengi nedeniyle göklerin kendisine kapalı olduğunu bilen siyah çocuğunkiyle aynıdır: İsteklerini ve varoluşunu bastırmak. İşte bu suç ortaklığıdır. Küçükken öğrendiği edilgen şeylerden zevk alma durumunu bir varoluş haline dönüştürmüştür. *İkinci Cinsiyet*'in temel iddialarından birinde olduğu gibi, evlilik kadını sakatlamış ve tekrara alışmış bir hale getirmiştir (a.g.e., 222). Kocası için oluşturduğu "ben"i, o gidince yavaş yavaş silinir: "Kendimi onun (kocasının) gözünden başka gözle göremezdim" (2022a, 169). Zira ben başkası tarafından, başkası için oluşturulmuştur. Başkası (kocası) olduğu zaman, benin zenginliği ve gücü varken, efendisinin kendisine bağlanması, onu elinde bulundurması, bütün erdemleri içinde barındırmasına neden olmuştur (Beauvoir 2021-2a, 83). Hâlbuki kocası gidince içi bomboş kalmıştır. Kendisini feda etmiş ama şimdi terk edilmiş olarak bulmuştur. Saygın görünen bir ailede toplum yaşamı, kolay denebilecek bir hayat edinmiş, düzene tutunmuş, uyum sağlamış, kendi varoluşunu ertelemiş, sindirmiştir. Sorumluluk almadığı bu dönemin ardından, özgür seçimler yapmak zorunda kalacağı bir döneme geçer. Bu dönem Beauvoir felsefesinde "cehenem"dir. Monique artık kendi hakkında bilmediği pek çok şeyi öğrenmeye, keşif yapmaya başlayacaktır ve bu iki dönem arasındaki farkı şöyle açıklar:

> Her şey yolundayken hayat nasıl da düz, nasıl da akıp gidiyor bir nehir gibi. Ama en ufak zorlukta hayatın şeffaf olmadığını, insanın ne kendi

ne başkaları hakkında bir şey bilmediğini keşfediyor (2022a, 230).

Yaşadığı bu durum *İkinci Cinsiyet'*te ifade edildiği gibi, onu kendini bulmaya, özgürlüğü hissetmeye, ne ise o olmaya, aşkınlığını yaşamaya götürecektir (2021-2a, 97). Seçimlerinin sorumluluğunu almak zorunda olduğu cehennemine.

Monique'e bu yapıda en baştan vaadedilen aşk değil, mutluluk idealidir ama aslında ikisinin de vaat konusu edilmesi imkânsızdır. Kadının idealize ettiği, filozofa göre içkinlik ve yinelenme içinde varılan dingin dengedir. Monique de zamanla bunu fark eder: "Geçmişimden başka hiçbir şeyim yok. Ancak geçmişim de ne mutluluk ne gurur dolu" (2022a, 198). Monique'in geçmişi aslında *İkinci Cinsiyet'*den bir ifade ile "geçmişin statükosunu sessiz sedasız korumak, hırssız ve tutkusuz, yaldızlı bir vasatlık, hiçbir yere varmayan ve sonsuza dek yeniden başlayan günler, nedenleri aramadan yavaşça ölüme yol alan yaşam"dır (2021-2a, 179). Monique için şimdiye dek bu yeterlidir, bunu hiç sorgulamamıştır. Ancak bu idealin çözülmeye başlamasıyla dünyayı olduğu gibi korumanın ve yinelemenin ne arzu edilir bir şey ne de olanaklı olduğunu fark edecektir. *İkinci Cinsiyet'*de koyutlandığı üzere, erkeğin misyonu eylemdir; üretmesi, dönüştürmesi, yaratması, ilerlemesi, evrenin bütününe ve geleceğin sonsuzluğuna doğru kendi ötesine geçmesi gerekmektedir; kadın da bir insan varlığı olarak benzer bir oluşa sahiptir. Ama geleneksel evlilik kadını erkekle birlikte kendini aşmaya davet etmemiş, onu içkinliğine kapatmıştır (a.g.e., 179). Ancak bu durum Monique için kırk dört yaşına, Noelle'in hayatlarına girmesine dek sürmüştür. Noelle'den sonra ise bir öznellik olarak ilk seçimini yapar: Kocasını terk etmek ya da onu yeniden kazanmak için kendisini sonuna dek yıpratmak. O ikinciyi seçer: "Bunu ben seçtim değil mi? Kendimi bu çukura gömmeyi seçtim; artık geceyi ve gündüzü ayırt edemez oldum…" (2a, 206).

Bu seçim öykü boyunca süren bir gerilim içerisinde kendini indirgemesine neden olur. Kendisini Noelle ile karşılaştırır: Dinledikleri müzikleri, izledikleri filmleri ve entelektüel seviyelerini. Öykünün en başında kendisini görece üstün görürken, zaman geçtikçe düşüncelerin zenginliklerini kavrayamadığını belirterek şu noktaya varır: "Acaba Noelle'in üstünlüğünü kavrayamama neden olan yetersizliklerim mi?" (a.g.e., 188). Ya da:

> Bu sabah bir aydınlanma yaşadım, her şey benim hatam. (…) kendime bakmak, spor yapmak, güzellik salonuna gitmek yerine otuzlu yaşlarımdaki yüzümü ve vücudumu koruduğumu sanıyordum. Zekâmın körelmesine izin verdim. Kendimi geliştirmez oldum, kendime daha sonra, çocuklar evden gidince diyordum. (…) birkaç kilo vermem,

daha iyi giyinmem lazım (a.g.e., 196-197).

Yetersizlikleri ve hatalarının olduğunu düşünerek, kocasının Noelle ile olan ilişkisini haklılaştırmaya çalışır. *İkinci Cinsiyet*'de bu durumun nasıl doğallaştırıldığı açıklanır: Ev işleri ve annelikle ilgili tüm uğraklar birbirlerini gerektirirler. Bu sırada da kadın dergileri, evde kadının bütünleşik iş yapısı içinde, bulaşık yıkarken bile cinsel cazibesini kullanmasını, gebeliği sırasında bile zarif olmasını önemser (2021-2a 266). Monique de toplumsalın kadına dair kurgusunda zarafete ve cinsel cazibeye çağırılan kadınlardan biridir. Bu, onda kocasının bir başka kadınla birlikte olmasının kendi cazibesini yitirmesinden kaynaklandığı, kendi hatası olduğu hissini yaratacaktır. Sona doğru gidişi de hızlanacak, psikiyatristinin hemen müdahale etmesini gerektirecektir: " (…) (psikiyatristim) yitirilmiş, kazanılmış kişilik, mesafe koymak, kendine dönmekle ilgili hikâyelerle zihnimi karıştırmaya koyuldu. Boş şeyler bunlar" (2a, 225).

Beauvoir, *İkinci Cinsiyet*'de, kadının dünyaya yalnızca erkek dolayımıyla tutunmasına izin verildiğini belirterek kadının erkeğin üzerindeki etkisini yitirdiğinde ne olacağını sorgular (2a, 312). Filozof, kendini unutmuş, adamış ve feda etmiş olan kadının bu ani keşif karşısında alt üst olacağını belirtir. "Bir tek ömrüm vardı, kısmetim buymuş, şu halime bakın" (a.g.e., 312). Bu an önemli bir kırılmaya işaret etmektedir ki Beauvoir bu anı Monique'e çok açık yaşatır: "Bu da oldu. Benim başıma geldi (aldatılıyorum)" (2022a, 123). 26 Eylül günü günlüğüne yalnızca bunları yazar. *İkinci Cinsiyet'*de bu an şöyle tanımlanır: "(Kadın) Ansızın çekildiği yerden edilmiş, tasarılarından kopartılmış ve hiçbir yardım olmadan kendi kendisine kalmış"tır. (2021-2a, 312) Sınırı geçmek zorunda bırakılmıştır ve tamamen hazırlıksızdır. Artık ayakta kalmaktan başka yapacak bir şeyi yoktur. Ona sanki sonsuza dek tamamlanamayacakmış gibi gelir. Zira onu tamamlayan kocasıdır. İşte o zaman, bu yeni bakış açısıyla, yüzünü geçmişe çevirir. Bir çizgi çekmenin, hesap çıkarmanın vakti geldiğini düşünür ve bilançosunu hazırlar. Yaşamın ona dayatmış olduğu sınırların karşısında dehşete düşer (a.g.e., 312). Beauvoir Monique'i dehşete düşüren durumu *İkinci Cinsiyet*'de böyle ortaya koyar ve okuru Monique'in yalnızlığı ile baş başa bırakır. Okur, onun ölmeyeceğini bilir ama kendisini nasıl yeniden kurabileceğine ya da hayattan aldığı tada dair bir ipucu bulamaz.

Monique'in kaybettiğine inandığı yalnızca kendi anlamı, imgesi ve gençliği de değildir üstelik. Maurice'in evlenmeden önce ona söylediği "otantik bir kadın" oluşuna dair düşünceyi içselleştirmiş ve buna inanmıştır. Henüz sevgili oldukları süreçte Beauvoir'ın Maurice'e Monique'in otantik olduğunu söyletmesinin nedeni, filozofun felsefesinde otantiklik kavramının önemli bir yer teşkil etmesinden kaynaklanır. Cleary, filozofun yazınında, otantikliği "kendi"ne doğru giden, keyifli araştırma yolu

olarak niteler. Otantiklik, kendini yaratma devamlılığının şiirsel sürecidir (2022, 9). Bunun gerçekleşmesi için, özgür özne konumunda olmak, anlam arayışında kendini dünyaya atılmış ve seçimlerinden sorumlu bulmak gerekir. Walker da "Beauvoir'da Aşk, Etik ve Otantiklik" başlıklı makalesinde, Beauvoir felsefesinde romantik ve otantik aşkı birbirinden ayırır. Buna göre, romantik aşk, kusurlu ve bağımlı var olma biçimi olup, köle benzeri bir duruma indirger varlığı. Öte yandan otantik aşk, olgun ve bağımsız bir ötekiyle ilişki kurma halidir (2010, 335). Monique'in ilişkilerinin başında Maurice'e çekici gelen ve dile getirdiği "otantik varoluş" burada açığa çıkmış olur. Ancak Monique'in günlük notlarından, Maurice'in onu artık otantik bulmadığını öğrenir okur. 15 yıllık evlilik Monique'i sakatlarken, onun kendini bulma sürecini (otantiklik) çalmış, bu durum Monique'in yüzüne, uğruna pek çok şeyi bıraktığı Maurice tarafından vurulmuştur.

"Burjuva Değerlerinin Sembolü" Ev ve "Tutsaklık Yoldaşı" Kadın Arkadaşlar

Filozof *İkinci Cinsiyet*'de evi, kadının ikincilleştirilmesinde önemli bir mekân olarak koyutlar. Ev, ataların, mobilya ve fotoğraflarıyla korunmuş olan geçmişin ve tehlikesiz bir geleceğin habercisidir. Bütün burjuva değerlerinin özetidir. Geçmişe sadakat, sabır, tutumluluk, aile sevgisi, vatan sevgisidir. Eve övgüler düzenler kadınlardır çünkü aile topluluğunun mutluluğunu sağlamak onların görevidir (2021-2a 180). Monique de kocasının Noelle ile olan ilişkisinin ciddiyetini kavramaya devam ederken evine özen göstermeyi sürdürür:

> Günü dolaplarımızı düzenleyerek geçirdim. Yazlıkları tamamen kaldırdım. Kışlıkları çıkarıp naftalinlerini ayırdım ve havalandırdım, eksiklerin bir listesini çıkardım. (…) her şeyin yerli yerinde durduğu, dolup taşan dolap rafları, insanı avutuyor. (…) güven (Beauvoir 2022a, 168).

İkinci Cinsiyet, bir yandan evin günümüzde patriarkal görkemini yitirdiğini kabul ederken öte yandan kadının halen ona eskiden taşıdığı anlam ve değeri atfetmeye çalıştığını işaret eder. Monique de evinin kendisine verdiği güven duygusu ve konfor hissini yaşayarak kendini iyi hissetmeye çalışır. Neticede *İkinci Cinsiyet*'de belirtildiği gibi kadın kendini kapattığı bu yeri, kendi krallığı haline getirmiştir (Beauvoir 2021-2a, 180). Monique için içerisinin temiz ve düzenli olması yeterlidir, böylece her şey yoluna girecektir. Ancak buradaki sorun, Monique'in kendi kendisine dayattığı sınırları sorunsallaştırmamasıdır.

Yine *İkinci Cinsiyet*'te kadının, evin duvarlarına hayvan ve bitki örtüsünün, egzotik ülkelerin heykellerini koyduğunu, yuvasını dünyanın merkezi haline getirdiğini; evin bir karşı evren, sığınak, barınak, rahim

olduğunu belirtir filozof. Dış dünya gerçek dışıdır. Bir karşı evren olarak kurduğu, dünyanın merkezi haline getirdiği evi, burjuva değerlerinin ve geleneklerinin koruyucusudur (a.g.e., 181). Evdeki heykelcikler ise Beauvoir için özel önem taşır. Egzotik ülkelerden alınan heykeller, evin yuva olmasını sağlayan ve aileye dair anıları canlı tutan önemli metaforlardır:

> Maurice ile birlikte Mısır'dan aldığım ve çok sevdiğim ahşap heykelciği yere düşürdü. Çığlık attım: Kırılmıştı!... Bir elimde heykelciğin parçası, diğerinde bir diğer parçası ile aptal gibi kalakaldım. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım (2022a 159).

Kırılan heykelcik, aslında kendisinin yaratmadığı, kocasının ona yüklediği anlamlarla mutlu Monique'in ve eski günlerinin temsilcisidir. *İkinci Cinsiyet'*de heykellerin, ev kadınının önem verdiği küçük şeylerden biri olduğu vurgulanır. Zira kadın sadece küçük şeylere önem verebilir, büyük şeylere erişimi yoktur (2021-2a 335):

> Mısır heykelciğime bakıyorum: güzelce yeniden yapıştırıldı. Onu (Maurice ile) beraber almıştık. Şefkat ve göğün mavisi içine işlemişti. İşte orada çıplak ve hüzünlü bir ifade ile duruyor. Onu ellerime alıp ağlıyorum (2022a, 216).

Heykel metaforuyla gerek kırıkken gerekse onarılmış haliyle bir türlü eski bütünlüğüne kavuşamayan Monique'in ailesinin bölünmüşlüğüne gönderme yapılır.

Ancak *İkinci Cinsiyet*'de, ev, özne için tuzaklarla doludur: Yemek yapılır ve yenir; temizlik yapılır ama kirlenir. Yaratılıyor gibi olunan şeyler aslında "yeniden üretim"dir. Evde üretilen yapıt, başlı başına bir erek değildir. Yiter ve gider (2021-2a, 191). Monique yeniden üretimde, kendisini gerçekleştiremez, özerklik kazanamaz. Filozofa göre bunların topluluğa doğrudan bir yararı da yoktur. Özgürleştirmek yerine kadını bağımlı kılar (a.g.e., 192). Monique'in kocası ve çocuklarına dönersek, onlar için bu yapılanlar verilidir. Onlar, akşam olduğunda Monique'in mobilyalara depoladığı güvene ve huzura, Monique'in geçmişlerine göz kulak olduğu evlerine gelirler. Zamanı gelince de yalnızca bunun ötesine geçmek ve doğaları gereği kendilerini gerçekleştirmek, aşkınlıklarını yaşamak isterler. Ve hepsi birer birer gider. Evde çınlayan Monique'in duygu durumu, günlüğüne şöyle yansır: "Oturduğumuz daireyi artık tanıyamıyorum. Sanki evdeki nesneler kendilerinin birer taklidi" (2022a, 143). Kendini gerçekleştirme yolunda olan herkes evi terk etmiş, geride yalnızca içkinliğine yazgılı Monique kalmıştır.

Yeniden üretmek zorunda olan ev kadını için *İkinci Cinsiyet*, "yarar-

lık düzeyinde yaşar" nitelemesini kullanır. Övündüğü tek şey yakınlarına yararlı olmaktır (2021-2a, 335). Bunu Monique'in günlüğünde de sıklıkla görürüz. Arkadaşları ona "büyük ölçüde başkaları için (kocası ve çocukları) yaşadığını" hatırlatır (2022a, 189). Bu Monique için övgü meselesidir. Ancak *İkinci Cinsiyet*, hiçbir var olanın önemsiz bir rolle tatmin olamayacağının açıkça söylendiği bir metindir ve (2021-2a, 335); bu Sartre'in ünlü *Bulantı* eserinde şöyle dile gelir: "Varoluş, insanın sıyrılamadığı bir doluluktur" (1981, 172). İşte bu da Beauvoir'in düşünsel patikasında, Monique'in eninde sonunda başkalarına yararlı olmayı amaçlamaktan çok, kendisi için yaşamaya başlayacağının habercisidir.

Beauvoir *İkinci Cinsiyet*'de, kadınların kendi içkinliklerine yazgılı tutsaklıklarını sürdürmeleri konusunda birbirlerine destek olduklarını da belirtir. Sırlarını paylaşırlar, suç ortaklığı yaparlar. Dayanışma içine girerler. Birlikte erkeklerden öç alır, tuzak kurar, beddua ederler. Birbirlerinin tutsaklık yoldaşlarıdır, buna birlikte katlanırlar. Ancak kendi ötelerine geçemezler, her biri yüzünü erkek dünyasına çevirmiştir. Hep erkeği beklerler ve kurtuluş hep erkek dünyasından gelir (2021-2a, 282-283). Monique de yedi ay boyunca yaşadıklarını kadın arkadaşları ile paylaşır. Arkadaşları ona durumu alttan almasını, erkeklerin mutlaka huzurlu yuvalarına döneceğini söylerler:

> (…) (kocamın) benden saklamasını affedilebilir buluyor ama kesinlikle bu maceradan çabucak bıkacağını düşünüyor. Bu tür ilişkilere tat katan yenilik hissiymiş. (…) yalnız eğer aşkımızın bu sınavdan zarar görmeden çıkmasını istiyorsam, kurbanı ya da şirret kadını oynamamam gerekiyormuş. 'Anlayışlı ve neşeli ol, her şeyden önce dostane ol' dedi bana" (2022a, 127).

Monique'in Kızları

Anne-kız ilişkisinin, *İkinci Cinsiyet*'de farklı bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde, Beauvoir'ın Monique için iki kız çocuk seçmiş olması da manidar hale gelir. Beauvoir burada, kızın anne karşısında kendisini olumlamak istediğini; ancak bunun anne tarafından nankörlük olarak algılandığını belirtir (2021-2a, 260). Monique'in iki kızı da kendilerini olumlamak istemişler ve özgürlüklerini yaşamaya karar vermişlerdir. Birisi evlenmemeyi seçmiş, diğeri ise Monique'in onaylamayacağı bir evlilik yapmıştır. Kadının evliliğe başkaldırışı ya da evliliği üzerinden nasıl belirlendiğinin izleri *İkinci Cinsiyet*'de sürülerek Monique ve kızları okunduğunda, Lucienne'in, Amerika'ya yerleşmiş, bir erkeğe bağlanmamanın verdiği özgürlüğü seçmiş olduğu görülür. Kendi sorumluluğunu almıştır ve özgürlüğünü yaşamaktadır. Ama Monique'e göre başarısızdır; çünkü evlenmemiştir. *İkinci Cinsiyet,* toplumun geleneksel olarak kadın için ön-

gördüğü yazgının evlilik olduğunu, bekâr kadının evliliğe göre tanımlandığını belirtir (2021-2a, 153). Öte yandan eser, evliliğinin kadın aleyhine sorunsallaştırılmasını da sorgular ki bu da öyküdeki Colette'in durumuna karşılık gelir: Kendisini çok seven, mutlu etmek için çabalayan biriyle evlidir ama bu da Monique'in beklentilerini karşılamaz. Zira *İkinci Cinsiyet*'de belirtildiği üzere, erkeğin mutlaka kadından üstün olması beklenir (a.g.e., 156). Colette'in kocası ise silik biridir. Monique bu evliliği sınıfsal açıdan da onaylamaz ve duruma kocasının gözüyle bakar:

> Ona (Colette) Maurice'in gözünden baktım. Oturduğu dairenin hiçbir albenisi yok. … Jean Pierre çok nazik ona tapıyor, iyi kalpli ama… Dışarı çıkmıyorlar, çok az arkadaşları var. Son derece donuk, daracık bir hayat (2022a, 204).

İkinci Cinsiyet'in, bu öykü içinde izleri sürülmeye devam edildiğinde, kadının "hâkimiyet altında tutma isteği"nin de sorgulandığı görülür. Öyküde bu durum, Monique'in kızlarını hâkimiyet altında tuttuğunu düşünmesiyle ortaya çıkar. Ancak filozof bu isteğin kadının hormonlarından değil, erkeğin yönettiği toplumun tabii bir parçası oluşundan (2021b, 329) ve ancak kendi evinde hükmedebildiği için evinin onun alanı olmasından kaynaklandığını belirtir. İşte burada eserdeki annenin eline bırakılan "edilgen kız çocuğu" göndermesine de başvurulabilir: Kız çocuklar, anne himayesinden kurtulmak için kendi geleceklerinin kapısını etkin bir fetih ve özgürlükle değil; edilgen ve uysal biçimde, bir efendinin/kocanın kollarına teslim ederek açarlar (Beauvoir 2021-2a, 66). Colette de özgürlüğünün kapısını, bu şekilde, kendisini kocasına teslim ederek açmıştır. Öte yandan Lucienne evlenmemiş, annesine meydan okumuştur. Burada anne-kızın durumu, filozofun *İkinci Cinsiyet*'de belirttiği, keşfetmenin, cüret etmenin ve sınırları zorlamanın kadının yaşam biçimi olmasına izin verilmemesi durumudur. Monique, şimdiye dek sınırları zorlamayı düşünmeyen bir kadın olduğu için kızından da böyle bir meydan okuma beklememiştir. Oysa kızının tavrı doğaldır. Zira *İkinci Cinsiyet'de* çocukların, kocadan da çok evin sınırlarının ötesine geçmek istediklerini belirtilir. Hayatları başka yerdedir. Her zaman "başka" olanı arzu ederler. Kadın bir süreklilik, kesintisizlik halinde evreni kurmaya çalışırken, çocuklar kadının yarattığı ve onlar için sadece bir veri olan durumun ötesine geçmek isterler (a.g.e., 192). Çünkü çocuk "kendisi için" varlığına kaynaktan ayrılarak kavuşurken, çocuğun bu şekilde kendi ötesine geçmesi, anne için ölümün ön belirtisidir (a.g.e., 240). Monique'in durumu bundan ibarettir ama hissettikleri farklıdır.

Monique'in Öznelliği Üzerine

Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine* adlı eserinde, insanın, varoluşunun teminatını kendi dışında aramaktan vazgeçince, özgürlüğünün önünde çaprazlamasına dikili şeyler gibi duran kayıtsız şartsız değerlere inanmayı reddettiğini belirtir (2022b, 22). *İkinci Cinsiyet'de* ise özgürlüğe dair bu nüansa, "kadının özgürleşmesi için çalışmaktan başka çaresi yoktur"u ekler (Beauvoir 2021-2a, 353). Bu bağlamda okur, Monique'in özgürlüğünü nasıl sahiplendiğini ve kendisi için yaşadığı bir dönemin keyfini nasıl çıkardığını öykünün başında öğrenir. Monique burada "sonunda biraz da kendim için yaşamak istiyorum" (2022, 116-117) der. Ardından kadınların kendi varoluşlarını gerçekleştirmelerinin çalışarak olabileceğini, kadının çalışmasına izin verilmediği takdirde, olası kurtuluşun "kaçmak ya da intihar" olarak belirdiğini; insanın çalışarak kendini gerçekleştirmesi gerektiğini ve şartlar buna uygun değilse mutlaka bir çıkış yolu bulacağını düşünür (2022a, 118).

Müphemlik Ahlakı Üzerine ve *İkinci Cinsiyet'*deki düşünsel çizgi Monique ile yaşama dönüşmüş, öznelliğin ve çalışarak özgürlüğüne ulaşmanın farkında olan Monique, okurla bu satırlarla tanışmıştır aslında. Ancak kocasını yitirme-kazanma gerilimi içerisinde geçirdiği yedi aydaki hesaplaşmaları, okuru Monique'in evine ve ailesine kapandığı, mesleğini bıraktığı ve içkinliğine döndüğü yıllarına götürür. Bu süreçte, *İkinci Cinsiyet*'in temel tezlerinden de biri olan, tarihsel-toplumsal nedenlerle, Monique, kendini içkinliğe yazgılı kılmayı sorunsallaştırmamış, hatta fedakârlık olarak görmüştür. Sorumluluk almayı bıraktığı, kendisini indirgediği uzun bir dönem yaşamıştır. Şimdi öznelliğini yeniden kabul etme zamanı gelmiştir.

Müphemlik Ahlakı Üzerine adlı eserinde, Beauvoir, kadınların yaşadığı bu "öznelliği eninde sonunda kabul etme" durumuna bir çeşit "ergenlik krizi" gözüyle bakar: Çocuk, yapılışına katılmadığı, o yokken biçimlendirilmiş, boyun eğmekten başka bir şey yapamayacağı, mutlaklık gibi görünen bir evrene atılmıştır. Gerçek dünya, itaat etmesinden başka bir şeye izin vermeyen büyüklerin dünyasıdır. Çocuk başkasının serabının kurbanı olur, öğretmeni/ebeveyni tanrı gibi görür. Onlar da masumun gözünde tanrı görüntüsünü almanın yollarını ararlar (2022b, 40-41). İşte bu noktada filozof, kendisi için olmayan, aşkınlığı ketlenen kadının çocuksuluğu benzetmesiyle Tanrı yerine koyduğu kocasının düzenini mutlak görmesine dair bir benzetmede bulunur. Bireyin sonunda öznelliğini kabul etmek zorunda kaldığı kriz ise "ergenlik krizi"dir (a.g.e., 41). Monique de bu krizi yaşamaktadır. Yıllarca fedakârca hizmet ettiği aile fikri sarsılınca, dünyada yapayalnız olduğunu anlamıştır. Bu onu bir anda dehşete düşürmüş ve "ergenlik krizi"ni başlatmıştır (Beauvoir 2021-2a 337). Bu yolda

zamana ihtiyacı olacaktır; ancak bir kere yola çıkmıştır.

Sonuç

Bu araştırma, Monique'in öyküsünü Beauvoir'ın iki temel eseri üzerinden yeniden okuyarak, eserlerin öykü̈deki izlerini sürmüştür. Ataerkil yapının kadının günlük pratikleri üzerindeki incelikli işleyişini öykü bağlamında görünür kılmaya, öykünün feminist ve eleştirel yapısını ortaya koymaya ve açık bırakılan sonunu Beauvoircı bağlamda anlamlandırmaya çalışmıştır.

Bu noktada son olarak öykünün kapanışına bakmak gerekir: Monique yalnız başına evine girerek gözlerini boşluğa diker. Artık o yüzüstü bırakılmış bir "özne"dir. *İkinci Cinsiyet*'deki kopuşun işaret ettiği gibi, aslında kadın yitirme-elde etme gerilimi boyunca ayrılmayı oynar ama sonunda ona acı vermiş olan erkeğin yanında kalmayı tercih eder (Beauvoir 2021-2a, 340). Monique de eğer kocası dönseydi eski yaşamına geri dönecekti ama Beauvoir tarafından özgürlüğüyle ve aşkınlığıyla tanışmak zorunda bırakılmıştır. *İkinci Cinsiyet*'de vurgulandığı gibi, yuva kadını içi boş özgürlüğünden koruyamamıştır (a.g.e., 222).

Bu yüzüstü bırakılmış özne, başlangıçta kendisiyle ne yapacağını bilemez. Tek bildiği "ölmeyeceği'dir. Ama *İkinci Cinsiyet*, kadının evde ailesinin kölesiyken, kendini yeniden yamaçların tepelerinde, bağımsız bulunca sarhoş olacağını bildirir. Zira artık eş/anne/ev kadını değil, bir insan varlığıdır. Kadın, dünyayı seyre dalacak ve tam bir bilinç olduğunu hatırlayacaktır. Suyun gizemi ve dorukların atılımı karşısında erkeğin üstünlüğü ortadan kalkacaktır (a.g.e., 347). İşte Monique'in de başına gelecek olan budur. Artık otantik varlığının peşine düşme şansı elindedir. Başlarken iddia edildiği üzere metin zavallı kadının bahtsızlığı üzerine kurulu, romantik bir uçucu metin değil; bir mücadele metni, feminist bir klasiktir.

Öykü bittiği için okuyamadığımız kısımda intiharı her fırsatta reddeden, son olarak günlüğüne "ama hareket edeceğimi biliyorum. (…) Geleceğin kapısı açılacak. Usulca. Amansızca. Eşikteyim. Korkuyorum" yazan Monique, *İkinci Cinsiyet*'de ifade bulduğu üzere, sislerin arasına yürürken, elini ırmağa bırakırken, başkaları için değil kendisi için yaşayacaktır (a.g.e., 347). Monique'in en baştaki "sonunda biraz da kendim için yaşamak istiyorum" (2022, 116-117) itirafında olduğu gibi. Sonunda özgürlüğüne sahip olabilen bütün kadınlar gibi Monique de kendi özgürlüğünü yürekten sevecektir. Çünkü *İkinci Cinsiyet*'de açıkça koyutlanır: "Hiçbir varoluş kendi aşkınlığından vazgeçemez" (2021-1a, 70). Şimdi sırada Monique'in sahici bir ahlaki tutuma ulaşması için varoluşunu üstlenmesi bulunmaktadır. Bu tamamlanmayan bir süreçtir. Onu daima yeni-

den gerçekleştirmek gerekir, yalnızlık içinde (a.g.e., 178). Şimdi Monique için yalnızlık zamanıdır.

Ne yazık ki metaforik anlamda Monique yalnız değildir. Her birimiz kendi farklılıklarımız içinde Monique ile benzer durumları yaşarız. Filozof, *İkinci Cinsiyet*'de bunun değişebilmesi için kökten bir değişiminin, evliliğin "kadın için bir meslek olmasına izin verilmemesi"nin, "iki tarafın da ortak çıkarlarına göre dönüşen bir yapıya bürünmesi"nin gerektiğini belirtir (2021-2a, 225). Bu, sonraki Beauvoiryan çalışmaların konusunu oluşturtsa da, bu çalışma özelinde söylenebilecek olan, kadının/Monique'in mesleğini kocası için feda edilebileceğini düşünmemesinin gerekliliğidir (a.g.e., 225).